פרשת מטות

ספר במדבר · עם פירוש רש״י

נוסח המקרא: מקרא על פי המסורה (CC BY-SA), באדיבות ספריא.
פירוש רש״י: -- Pentateuch with Rashi's commentary by M. Rosenbaum and A.M. Silbermann
corrected vocalization (Public Domain), באדיבות ספריא.
הקובץ מופץ בחינם ברישיון CC BY-SA: מותר להעתיק ולהפיץ, עם ציון המקור ובאותו רישיון.
geulaquiz.com

פרק ל׳

ב׳ וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־רָאשֵׁי הַמַּטּוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה׃

ראשי המטות. חָלַק כָּבוֹד לַנְּשִׂיאִים לְלַמֶּדְךָ תְּחִלָּה וְאַחַר כָּךְ לְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל; וּמִנַּיִן שֶׁאַף שְׁאָר הַדִּבְּרוֹת כֵּן? תַּלְמוּד לוֹמַר (שמות ל״ד) ״וַיָּשֻׁבוּ אֵלָיו אַהֲרֹן וְכָל הַנְּשִׂאִים בָּעֵדָה וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם, וְאַחֲרֵי כֵן נִגְּשׁוּ כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל״. וּמָה רָאָה לְאָמְרָהּ כָּאן? לִמֵּד שֶׁהֻפָּרַת נְדָרִים בְּיָחִיד מַמְחֶה, וְאִם אֵין יָחִיד מַמְחֶה, מֵפֵר בִּשְׁלֹשָׁה הֶדְיוֹטוֹת; אוֹ יָכוֹל שֶׁלֹּא אָמַר מֹשֶׁה פָּרָשָׁה זוֹ אֶלָּא לַנְּשִׂיאִים בִּלְבַד? נֶאֱמַר כָּאן ״זֶה הַדָּבָר״ וְנֶאֱמַר בִּשְׁחוּטֵי חוּץ (ויקרא י״ז) ״זֶה הַדָּבָר״, מַה לְּהַלָּן נֶאֱמְרָה לְאַהֲרֹן וּלְבָנָיו וּלְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל — שֶׁנֶּאֱמַר ״דַּבֵּר אֶל אַהֲרֹן״ וְגוֹ׳ — אַף זוֹ נֶאֱמְרָה לְכֻלָּן (ספרי; נדרים ע״ח):

זה הדבר. מֹשֶׁה נִתְנַבֵּא בְּ״כֹה אָמַר ה׳ כַּחֲצֹת הַלַּיְלָה״ (שמות י״א) וְהַנְּבִיאִים נִתְנַבְּאוּ בְּ״כֹה אָמַר ה׳״, מוּסָף עֲלֵיהֶם מֹשֶׁה שֶׁנִּתְנַבֵּא בִּלְשׁוֹן ״זֶה הַדָּבָר״. דָּ״אַ — **זה הדבר** מְעוּט הוּא, לוֹמַר שֶׁהֶחָכָם בִּלְשׁוֹן הַתּוֹרָה, וּבַעַל בִּלְשׁוֹן הַפָּרָה, כִּלְשׁוֹן הַכָּתוּב כָּאן, וְאִם חִלְּפוּ — אֵין מֻתָּר וְאֵין מוּפָר (ספרי; נדרים ע״ז):

ג׳ אִישׁ כִּי־יִדֹּר נֶדֶר לַיהוָה אוֹ־הִשָּׁבַע שְׁבֻעָה לֶאְסֹר אִסָּר עַל־נַפְשׁוֹ לֹא יַחֵל דְּבָרוֹ כְּכָל־הַיֹּצֵא מִפִּיו יַעֲשֶׂה׃

נדר. הָאוֹמֵר הֲרֵי עָלַי קוֹנָם שֶׁלֹּא אֹכַל אוֹ שֶׁלֹּא אֶעֱשֶׂה דָּבָר פְּלוֹנִי; יָכוֹל אֲפִלּוּ נִשְׁבַּע שֶׁיֹּאכַל נְבֵלוֹת אֲנִי קוֹרֵא עָלָיו כְּכָל הַיֹּצֵא מִפִּיו יַעֲשֶׂה? תַּ״ל **לאסר אסר** — לֶאֱסֹר אֶת הַמֻּתָּר וְלֹא לְהַתִּיר אֶת הָאָסוּר (ספרי):

לא יחל דברו. כְּמוֹ לֹא יְחַלֵּל דְּבָרוֹ — לֹא יַעֲשֶׂה דְּבָרוֹ חֻלִּין (שם):

ד׳ וְאִשָּׁה כִּי־תִדֹּר נֶדֶר לַיהוָה וְאָסְרָה אִסָּר בְּבֵית אָבִיהָ בִּנְעֻרֶיהָ׃

בבית אביה. בִּרְשׁוּת אָבִיהָ וַאֲפִלּוּ אֵינָהּ בְּבֵיתוֹ (שם):

בנעריה. וְלֹא קְטַנָּה וְלֹא בּוֹגֶרֶת, שֶׁהַקְּטַנָּה אֵין נִדְרָהּ נֶדֶר, וְהַבּוֹגֶרֶת אֵינָהּ בִּרְשׁוּתוֹ שֶׁל אָבִיהָ לְהָפֵר נְדָרֶיהָ; וְאֵי זוֹ הִיא קְטַנָּה? אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ בַּת י״א שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד נְדָרֶיהָ נִבְדָּקִין, אִם יָדְעָה לְשֵׁם מִי נָדְרָה וּלְשֵׁם מִי הִקְדִּישָׁה, נִדְרָהּ נֶדֶר, בַּת י״ב שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד אֵינָהּ צְרִיכָה לִבְדֹק:

ה׳ וְשָׁמַע אָבִיהָ אֶת־נִדְרָהּ וַאֲסָרָהּ אֲשֶׁר אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ וְהֶחֱרִישׁ לָהּ אָבֶיהָ וְקָמוּ כָּל־נְדָרֶיהָ וְכָל־אִסָּר אֲשֶׁר־אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ יָקוּם׃

ו׳ וְאִם־הֲנִיא אָבִיהָ אֹתָהּ בְּיוֹם שָׁמְעוֹ כָּל־נְדָרֶיהָ וַאֲסָרֶיהָ אֲשֶׁר־אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ לֹא יָקוּם וַיהוָה יִסְלַח־לָהּ כִּי־הֲנִיא אָבִיהָ אֹתָהּ׃

ואם הניא אביה אתה. אִם מָנַע אוֹתָהּ מִן הַנֶּדֶר, כְּלוֹמַר שֶׁהֵפֵר לָהּ. הֲנָאָה זוֹ אֵינִי יוֹדֵעַ מַה הִיא, כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר ״וְאִם בְּיוֹם שָׁמְעַ אִישָׁהּ יָנִיא אוֹתָהּ וְהֵפֵר״ (פסוק ט׳) הֲרֵי אוֹמֵר הֲנָאָה זוֹ הֲפָרָה. וּפְשׁוּטוֹ לְשׁוֹן מְנִיעָה וַהֲסָרָה, וְכֵן ״וְלָמָּה תְּנִיאוּן״ (במדבר ל״ב), וְכֵן ״שָׁמָן רֹאשׁ אַל יָנִי רֹאשִׁי״ (תהילים קמ״א), וְכֵן ״וִידַעְתֶּם אֶת תְּנוּאָתִי״ (במדבר י״ד) — אֶת אֲשֶׁר סַרְתֶּם מֵעָלַי:

וה׳ יסלח לה. בַּמֶּה הַכָּתוּב מְדַבֵּר? בְּאִשָּׁה שֶׁנָּדְרָה בְּנָזִיר וְשָׁמַע בַּעְלָהּ וְהֵפֵר לָהּ וְהִיא לֹא יָדְעָה וְעוֹבֶרֶת עַל נִדְרָהּ וְשׁוֹתָה יַיִן וּמִטַּמְּאָה לְמֵתִים, זוֹ הִיא שֶׁצְּרִיכָה סְלִיחָה וְאַע״פ שֶׁהוּא מוּפָר, וְאִם הַמּוּפָרִין צְרִיכִים סְלִיחָה, קַ״וָ לְשֶׁאֵינָן מוּפָרִים (עי׳ קידושין פ״א):

ז׳ וְאִם־הָיוֹ תִהְיֶה לְאִישׁ וּנְדָרֶיהָ עָלֶיהָ אוֹ מִבְטָא שְׂפָתֶיהָ אֲשֶׁר אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ׃

ואם היו תהיה לאיש. זוֹ אֲרוּסָה, אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא נְשׂוּאָה? כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר ״וְאִם בֵּית אִישָׁהּ נָדָרָה״ הֲרֵי נְשׂוּאָה אָמוּר, וְכָאן בַּאֲרוּסָה, וּבָא לְחַלֵּק בָּהּ שֶׁאָבִיהָ וּבַעְלָהּ מְפָרִין נְדָרֶיהָ, הֵפֵר הָאָב וְלֹא הֵפֵר הַבַּעַל, אוֹ הֵפֵר הַבַּעַל וְלֹא הֵפֵר הָאָב, הֲרֵי זֶה אֵינוֹ מוּפָר, וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר אִם קִיְּמוּ אֶחָד מֵהֶם:

ונדריה עליה. שֶׁנָּדְרָה בְּבֵית אָבִיהָ, וְלֹא שָׁמַע בָּהֶן אָבִיהָ וְלֹא הוּפְרוּ וְלֹא הוּקְמוּ (עי׳ ספרי):

ח׳ וְשָׁמַע אִישָׁהּ בְּיוֹם שָׁמְעוֹ וְהֶחֱרִישׁ לָהּ וְקָמוּ נְדָרֶיהָ וַאֲסָרֶהָ אֲשֶׁר־אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ יָקֻמוּ׃

ושמע אישה וגו׳. הֲרֵי לְךָ שֶׁאִם קִיֵּם הַבַּעַל שֶׁהוּא קַיָּם:

ט׳ וְאִם בְּיוֹם שְׁמֹעַ אִישָׁהּ יָנִיא אוֹתָהּ וְהֵפֵר אֶת־נִדְרָהּ אֲשֶׁר עָלֶיהָ וְאֵת מִבְטָא שְׂפָתֶיהָ אֲשֶׁר אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ וַיהוָה יִסְלַח־לָהּ׃

והפר את נדרה. יָכוֹל אֲפִלּוּ לֹא הֵפֵר הָאָב, תַּ״ל (פסוק י״ז) ״בִּנְעֻרֶיהָ בֵּית אָבִיהָ״ — כָּל שֶׁבִּנְעוּרֶיהָ בִּרְשׁוּת אָבִיהָ הִיא (ספרי שם):

י וְנֶדֶר אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה כֹּל אֲשֶׁר־אָסְרָה עַל־נַפְשָׁהּ יָקוּם עָלֶיהָ׃

כל אשר אסרה על נפשה יקום עליה. לְפִי שֶׁאֵינָהּ לֹא בִרְשׁוּת אָב וְלֹא בִרְשׁוּת בַּעַל, וּבְאַלְמָנָה מִן הַנִּשּׂוּאִין הַכָּתוּב מְדַבֵּר, אֲבָל אַלְמָנָה מִן הָאֵרוּסִין — מֵת הַבַּעַל נִתְרוֹקְנָה וְחָזְרָה רְשׁוּת לָאָב (נדרים ע׳)׃

יא וְאִם־בֵּית אִישָׁהּ נָדָרָה אוֹ־אָסְרָה אִסָּר עַל־נַפְשָׁהּ בִּשְׁבֻעָה׃

ואם בית אשה נדרה. בִּנְשׂוּאָה הַכָּתוּב מְדַבֵּר (שם ס״ז)׃

יב וְשָׁמַע אִישָׁהּ֙ וְהֶחֱרִשׁ לָהּ֙ לֹ֣א הֵנִ֔יא אֹתָ֖הּ וְקָ֣מוּ֑ כָּל־נְדָרֶ֣יהָ וְכָל־אִסָּ֗ר אֲשֶׁר־אָסְרָה֙ עַל־נַפְשָׁ֔הּ יָקֽוּם׃

יג וְאִם־הָפֵ֤ר יָפֵר֙ אִישָׁ֣הּ בְּי֔וֹם שָׁמְע֖וֹ כָּל־מוֹצָ֣א שְׂפָתֶ֑יהָ לִנְדָרֶ֣יהָ וּלְאִסַּ֣ר נַפְשָׁ֔הּ לֹ֥א יָקֽוּם אִישָׁ֖הּ הֲפֵרָ֑ם וַיהוָ֖ה יִסְלַח־לָֽהּ׃

יד כָּל־נֶ֣דֶר וְכָל־שְׁבֻעַ֣ת אִסָּ֔ר לְעַנֹּ֖ת נָ֑פֶשׁ אִישָׁ֣הּ יְקִימֶ֔נּוּ וְאִישָׁ֖הּ יְפֵרֶֽנּוּ׃

כל נדר וכל שבעת אסר וגו׳. לְפִי שֶׁאָמַר שֶׁהַבַּעַל מֵפֵר, יָכוֹל כָּל נְדָרִים בְּמַשְׁמָע, תַּ״ל **לענת נפש** — אֵינוֹ מֵפֵר אֶלָּא נִדְרֵי עִנּוּי נֶפֶשׁ בִּלְבַד, וְהֵם מְפֹרָשִׁים בְּמַסֶּ׳ נְדָרִים (דף ע״ט)׃

טו וְאִם־הַחֲרֵ֥שׁ יַחֲרִ֛ישׁ לָהּ֙ אִישָׁ֔הּ מִיּ֖וֹם אֶל־י֑וֹם וְהֵקִ֗ים אֶת־כָּל־נְדָרֶ֙יהָ֙ אוֹ֙ אֶת־כָּל־אֲסָרֶ֔יהָ אֲשֶׁ֥ר עָלֶ֖יהָ הֵקִ֑ים אֹתָ֕ם כִּֽי־הֶחֱרִ֥שׁ לָ֛הּ בְּי֥וֹם שָׁמְעֽוֹ׃

מיום אל יום. שֶׁלֹּא תֹּאמַר מֵעֵת לְעֵת, לְכָךְ נֶאֱמַר ״מִיּוֹם אֶל יוֹם״, לְלַמֶּדְךָ שֶׁאֵין מֵפֵר אֶלָּא עַד שֶׁתְּחַשַּׁךְ (נדרים ע״ז)׃

טז וְאִם־הָפֵ֥ר יָפֵ֛ר אִישָׁ֖הּ אַחֲרֵ֣י שָׁמְע֑וֹ וְנָשָׂ֖א אֶת־עֲוֹנָֽהּ׃

אחרי שמעו. אַחֲרֵי שֶׁשָּׁמַע וְקִיֵּם, שֶׁאָמַר אֶפְשִׁי בּוֹ, וְחָזַר וְהֵפֵר לָהּ אֲפִלּוּ בּוֹ בַּיּוֹם׃

ונשא את עונה. הוּא נִכְנָס תַּחְתֶּיהָ. לָמַדְנוּ מִכָּאן שֶׁהַגּוֹרֵם תַּקָּלָה לַחֲבֵרוֹ הוּא נִכְנָס תַּחְתָּיו לְכָל עֲנָשִׁין׃

יז אֵ֚לֶּה הַחֻקִּ֔ים אֲשֶׁ֥ר צִוָּ֖ה יְהוָ֑ה אֶת־מֹשֶׁ֗ה בֵּין־אִ֙ישׁ֙ לְאִשְׁתּ֔וֹ בֵּין־אָ֖ב לְבִתּ֑וֹ בִּנְעֲרֶ֖יהָ בֵּ֥ית אָבִֽיהָ׃ {פ}

פרק ל״א

א וַיְדַבֵּ֥ר יְהוָ֖ה אֶל־מֹשֶׁ֥ה לֵאמֹֽר׃

ב נְקֹ֥ם נִקְמַת֙ בְּנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֔ל מֵאֵ֖ת הַמִּדְיָנִ֑ים אַחַ֛ר תֵּאָסֵ֖ף אֶל־עַמֶּֽיךָ׃

מאת המדינים. וְלֹא מֵאֵת הַמּוֹאָבִים, שֶׁהַמּוֹאָבִים נִכְנְסוּ לַדָּבָר מֵחֲמַת יִרְאָה, שֶׁהָיוּ יְרֵאִים מֵהֶם שֶׁיְּהֵיוּ שׁוֹלְלִים אוֹתָם, שֶׁלֹּא נֶאֱמַר אֶלָּא ״וְאַל תִּתְגֹּר בָּם מִלְחָמָה״ (דברים ב׳), אֲבָל מִדְיָנִים נִתְעַבְּרוּ עַל רִיב לֹא לָהֶם; דְּ״אַ, מִפְּנֵי שְׁנֵי פְּרִידוֹת טוֹבוֹת שֶׁיֵּשׁ לִי לְהוֹצִיא מֵהֶם — רוּת הַמּוֹאֲבִיָּה וְנַעֲמָה הָעַמּוֹנִית (בבא קמא ל״ח)׃

ג וַיְדַבֵּ֥ר מֹשֶׁ֖ה אֶל־הָעָ֣ם לֵאמֹ֑ר הֵֽחָלְצ֤וּ מֵאִתְּכֶם֙ אֲנָשִׁ֣ים לַצָּבָ֔א וְיִהְי֖וּ עַל־מִדְיָ֑ן לָתֵ֥ת נִקְמַת־יְהוָ֖ה בְּמִדְיָֽן׃

וידבר משה וגו׳. אַע״פ שֶׁשָּׁמַע שְׁמִיתָתוֹ תְּלוּיָה בַּדָּבָר עָשָׂה בְּשִׂמְחָה וְלֹא אַחַר (ספרי)׃

החלצו. כְּתַרְגּוּמוֹ, לְשׁוֹן חֲלוּצֵי צָבָא — מְזֻיָּנִים׃

אנשים. צַדִּיקִים, וְכֵן ״בְּחַר לָנוּ אֲנָשִׁים״ (שמות י״ז), וְכֵן ״אֲנָשִׁים חֲכָמִים וִידֻעִים״ (דברים א׳)׃

נקמת ה׳. שֶׁהָעוֹמֵד כְּנֶגֶד יִשְׂרָאֵל כְּאִלּוּ עוֹמֵד כְּנֶגֶד הַמָּקוֹם ה׳׃

ד אֶ֚לֶף לַמַּטֶּ֔ה אֶ֖לֶף לַמַּטֶּ֑ה לְכֹל֙ מַטּ֣וֹת יִשְׂרָאֵ֔ל תִּשְׁלְח֖וּ לַצָּבָֽא׃

לכל מטות ישראל. לְרַבּוֹת שֵׁבֶט לֵוִי (ספרי)׃

ה׳ וַיִּמְסְרוּ֙ מֵאַלְפֵ֣י יִשְׂרָאֵ֔ל אֶ֖לֶף לַמַּטֶּ֑ה שְׁנֵים־עָשָׂ֥ר אֲלָפִ֖ים חֲל֥וּצֵי צָבָֽא׃

וימסרו. לְהוֹדִיעֲךָ שִׁבְחָן שֶׁל רוֹעֵי יִשְׂרָאֵל כַּמָּה הֵם חֲבִיבִים עַל יִשְׂרָאֵל, עַד שֶׁלֹּא שָׁמְעוּ בְּמִיתָתוֹ מַה הוּא אוֹמֵר? ״עוֹד מְעַט וּסְקָלָנִי״ (שמות י״ז), וּמִשֶּׁשָּׁמְעוּ שֶׁמִּיתַת מֹשֶׁה תְּלוּיָה בְּנִקְמַת מִדְיָן לֹא רָצוּ לָלֶכֶת עַד שֶׁנִּמְסְרוּ עַל כָּרְחָן (ספרי):

ו׳ וַיִּשְׁלַ֨ח אֹתָ֜ם מֹשֶׁ֣ה אֶ֗לֶף לַמַּטֶּה֙ לַצָּבָ֔א אֹתָ֕ם וְאֶת־פִּינְחָ֥ס בֶּן־אֶלְעָזָ֖ר הַכֹּהֵ֑ן לַצָּבָ֔א וּכְלֵ֥י הַקֹּ֖דֶשׁ וַחֲצֹצְר֥וֹת הַתְּרוּעָ֖ה בְּיָדֽוֹ׃

אתם ואת פינחס. מַגִּיד שֶׁהָיָה פִּינְחָס שָׁקוּל כְּנֶגֶד כֻּלָּם (ספרי); וּמִפְּנֵי מָה הָלַךְ פִּינְחָס וְלֹא הָלַךְ אֶלְעָזָר? אָמַר הַקָּבָ״ה מִי שֶׁהִתְחִיל בַּמִּצְוָה, שֶׁהָרַג כָּזְבִי בַת צוּר, יִגְמֹר; דָּ״אַ — שֶׁהָלַךְ לִנְקֹם נִקְמַת יוֹסֵף אֲבִי אִמּוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר ״וְהַמְּדָנִים מָכְרוּ אֹתוֹ״ (בראשית ל״ז); וּמִנַּיִן שֶׁהָיְתָה אִמּוֹ שֶׁל פִּינְחָס מִשֶּׁל יוֹסֵף? שֶׁנֶּאֱמַר ״מִבְּנוֹת פּוּטִיאֵל״ (שמות ו׳) — מִזֶּרַע יִתְרוֹ שֶׁפִּטֵּם עֲגָלִים לָעֲ״ז, וּמִזֶּרַע יוֹסֵף שֶׁפִּטְפֵּט בְּיִצְרוֹ (סוטה מ״ג); דָּבָר אַחֵר — שֶׁהָיָה מְשׁוּחַ מִלְחָמָה (שם):

וכלי הקדש. זֶה הָאָרוֹן וְהַצִּיץ, שֶׁהָיָה בִּלְעָם עִמָּהֶם וּמַפְרִיחַ מַלְכֵי מִדְיָן בְּכִשָּׁפִים וְהוּא עַצְמוֹ פּוֹרֵחַ עִמָּהֶם, הֶרְאָה לָהֶם אֶת הַצִּיץ שֶׁהַשֵּׁם חָקוּק בּוֹ וְהֵם נוֹפְלִים, לְכָךְ נֶאֱמַר ״עַל חַלְלֵיהֶם״ בְּמַלְכֵי מִדְיָן — שֶׁנּוֹפְלִים עַל הַחֲלָלִים מִן הָאֲוִיר, וְכֵן בְּבִלְעָם כָּתוּב ״עַל חַלְלֵיהֶם״ בְּסֵ׳ יְהוֹשֻׁעַ (תנחומא):

בידו. בִּרְשׁוּתוֹ, וְכֵן (במדבר כ״א) ״וַיִּקַּח אֶת כָּל אַרְצוֹ מִיָּדוֹ״ (ספרי):

ז׳ וַיִּצְבְּאוּ֙ עַל־מִדְיָ֔ן כַּאֲשֶׁ֥ר צִוָּ֖ה יְהוָ֣ה אֶת־מֹשֶׁ֑ה וַיַּהַרְג֖וּ כָּל־זָכָֽר׃

ח׳ וְאֶת־מַלְכֵ֥י מִדְיָ֛ן הָרְג֥וּ עַל־חַלְלֵיהֶ֖ם אֶת־אֱוִ֣י וְאֶת־רֶ֑קֶם וְאֶת־צ֥וּר וְאֶת־חוּר֙ וְאֶת־רֶ֣בַע חֲמֵ֣שֶׁת מַלְכֵ֣י מִדְיָ֔ן וְאֶת־בִּלְעָ֥ם בֶּן־בְּע֖וֹר הָרְג֥וּ בֶחָֽרֶב׃

חמשת מלכי מדין. וְכִי אֵינִי רוֹאֶה שֶׁחֲמִשָּׁה מָנָה הַכָּתוּב? לָמָּה הַזְּקֵק לוֹמַר חֲמֵשֶׁת? אֶלָּא לְלַמֶּדְךָ שֶׁשָּׁווּ כֻּלָּם בָּעֵצָה וְהַשָּׁווּ כֻּלָּם בַּפַּרְעָנוּת (שם); בִּלְעָם הָלַךְ שָׁם לִטֹּל שְׂכַר עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה אֶלֶף שֶׁהִפִּיל מִיִּשְׂרָאֵל בְּעֲצָתוֹ, וְיָצָא מִמִּדְיָן לִקְרַאת יִשְׂרָאֵל וּמַשִּׁיאָן עֵצָה רָעָה — אָמַר לָהֶם אִם כְּשֶׁהֵיִיתֶם שִׁשִּׁים רִבּוֹא לֹא יְכִלְתֶּם לָהֶם, וְעַכְשָׁיו בְּי״ב אֶלֶף אַתֶּם בָּאִים לְהִלָּחֵם? — נָתְנוּ לוֹ שְׂכָרוֹ מְשֻׁלָּם וְלֹא קִפְּחוּהוּ (ספרי):

בחרב. הוּא בָא עַל יִשְׂרָאֵל וְהֶחֱלִיף אֻמָּנוּתוֹ בְּאֻמָּנוּתָם, שֶׁאֵין נוֹצְחִים אֶלָּא בְּפִיהֶם וְעַל יְדֵי תְּפִלָּה וּבְקָשָׁה, וּבָא הוּא וְתָפַשׂ אֻמָּנוּתָם לְקַלְקֵל בְּפִיו, אַף הֵם בָּאוּ עָלָיו וְהֶחֱלִיפוּ אֻמָּנוּתָם בְּאֻמָּנוּת הָאֻמּוֹת שֶׁבָּאִין בַּחֶרֶב, שֶׁנֶּאֱמַר ״וְעַל חַרְבְּךָ תִּחְיֶה״ (בראשית כ״ז):

ט׳ וַיִּשְׁבּ֣וּ בְנֵֽי־יִשְׂרָאֵ֗ל אֶת־נְשֵׁי֙ מִדְיָ֣ן וְאֶת־טַפָּ֔ם וְאֵ֥ת כָּל־בְּהֶמְתָּ֖ם וְאֶת־כָּל־מִקְנֵהֶ֑ם וְאֶת־כָּל־חֵילָ֖ם בָּזָֽזוּ׃

י׳ וְאֶת כָּל־עָרֵיהֶם֙ בְּמוֹשְׁבֹתָ֔ם וְאֵ֖ת כָּל־טִירֹתָ֑ם שָׂרְפ֖וּ בָּאֵֽשׁ׃

טירתם. מְקוֹם נוֹטִירִין שֶׁלָּהֶם, שֶׁהוּא לְשׁוֹן מוֹשַׁב כּוֹמְרִים יוֹדְעֵי חֻקֵּיהֶם; דָּ״אַ — לְשׁוֹן מוֹשַׁב שָׂרֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁמְּתַרְגֵּם ״סַרְנֵי פְלִשְׁתִּים״ (שמואל א ו׳) — טוּרְנֵי פְלִשְׁתָּאֵי:

י״א וַיִּקְח֣וּ אֶת־כָּל־הַשָּׁלָ֗ל וְאֶת כָּל־הַמַּלְקוֹחַ֙ בָּאָדָ֔ם וּבַבְּהֵמָֽה׃

ויקחו את כל השלל וגו׳. מַגִּיד שֶׁהָיוּ כְּשֵׁרִים וְצַדִּיקִים, וְלֹא נֶחְשְׁדוּ עַל הַגֶּזֶל לִשְׁלֹחַ יָד בַּבִּזָּה שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת, שֶׁנֶּאֱמַר **את כל השלל וגו׳**, וַעֲלֵיהֶם מְפֹרָשׁ בַּקַּבָּלָה ״שִׁנַּיִךְ כְּעֵדֶר הָרְחֵלִים״ וְגוֹ׳ (שיר השירים ו׳:ו׳) — אַף אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה שָׁבְךָ כֻּלָּם צַדִּיקִים:

שלל. הֵן מִטַּלְטְלִין שֶׁל מַלְבּוּשׁ וְתַכְשִׁיטִין:

בז. הוּא בִּזַּת מִטַּלְטְלִין שֶׁאֵינָם תַּכְשִׁיט:

מלקוח. אָדָם וּבְהֵמָה, וּבְמָקוֹם שֶׁכָּתוּב שְׁבִי אֹצֶל מַלְקוֹחַ, שְׁבִי בָאָדָם וּמַלְקוֹחַ בַּבְּהֵמָה:

י״ב וַיָּבִ֨אוּ אֶל־מֹשֶׁ֜ה וְאֶל־אֶלְעָזָ֣ר הַכֹּהֵ֗ן וְאֶל־עֲדַ֤ת בְּנֵֽי־יִשְׂרָאֵל֙ אֶת־הַשִּׁבְי֣וֹ וְאֶת־הַמַּלְקוֹחַ֔ וְאֶת־הַשָּׁלָ֖ל אֶל־הַמַּחֲנֶ֑ה אֶל־עַרְבֹ֣ת מוֹאָ֔ב אֲשֶׁ֥ר עַל־יַרְדֵּ֖ן יְרֵחֽוֹ׃ {ס}

י״ג וַיֵּצְא֨וּ מֹשֶׁ֜ה וְאֶלְעָזָ֣ר הַכֹּהֵ֗ן וְכֹל֙ נְשִׂיאֵ֣י הָעֵדָ֔ה לִקְרָאתָ֖ם אֶל־מִח֥וּץ לַמַּחֲנֶֽה׃

ויצאו משה ואלעזר הכהן. לְפִי שֶׁרָאוּ אֶת נַעֲרֵי יִשְׂרָאֵל יוֹצְאִים לַחֲטוֹף מִן הַבִּזָּה (ספרי):

י״ד וַיִּקְצֹ֥ף מֹשֶׁ֖ה עַ֣ל פְּקוּדֵ֣י הֶחָ֑יִל שָׂרֵ֤י הָאֲלָפִים֙ וְשָׂרֵ֣י הַמֵּא֔וֹת הַבָּאִ֖ים מִצְּבָ֥א הַמִּלְחָמָֽה׃

ויקצף משה על פקודי החיל. מְמַנִּים עַל הַחַיִל, לְלַמֶּדְךָ שֶׁכָּל סַרְחוֹן הַדּוֹר תָּלוּי בְּגְדוֹלִים שֶׁיֵּשׁ כֹּחַ בְּיָדָם לִמְחוֹת (שם):

ט״ו **וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מֹשֶׁה הֲחִיִּיתֶם כָּל־נְקֵבָה:**

ט״ז **הֵן הֵנָּה הָיוּ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל בִּדְבַר בִּלְעָם לִמְסָר־מַעַל בַּיהוָה עַל־דִּבְר־פְּעוֹר וַתְּהִי הַמַּגֵּפָה בַּעֲדַת יְהוָה:**

הן הנה. מַגִּיד שֶׁהָיוּ מַכִּירִים אוֹתָן — זוֹ הִיא שֶׁנִּכְשַׁל פְּלוֹנִי בָהּ (ילקוט שמעוני תשפ״ה):

בדבר בלעם. אָמַר לָהֶם אֲפִלּוּ אַתֶּם מַכְנִיסִין כָּל הַמּוֹנוֹת שֶׁבָּעוֹלָם אֵין אַתֶּם יְכוֹלִים לָהֶם, שָׁמָּא מְרֻבִּים אַתֶּם מִן הַמִּצְרִיִּים שֶׁהָיוּ שֵׁשׁ מֵאוֹת רֶכֶב בָּחוּר? בְּאוּ וְאַשִּׁיאֲכֶם עֵצָה, אֱלֹהֵיהֶם שֶׁל אֵלּוּ שׂוֹנֵא זִמָּה הוּא וְכוּ׳ כִּדְאִיתָא בְּחֵלֶק (דף ק״ו) וּבְסִפְרֵי:

י״ז **וְעַתָּה הִרְגוּ כָל־זָכָר בַּטָּף וְכָל־אִשָּׁה יֹדַעַת אִישׁ לְמִשְׁכַּב זָכָר הָרֹגוּ:**

וכל אשה ידעת איש. רְאוּיָה לְבָעֵל, אַע״פִּ שֶׁלֹּא נִבְעֲלָה, וְלִפְנֵי הַצִּיץ הֶעֱבִירוּם, וְהָרְאוּיָה לְבָעֵל פָּנֶיהָ מוֹרִיקוֹת (יבמות ס׳):

הרגו. לָמָּה חָזַר וְאָמַר? לְהַפְסִיק הָעִנְיָן, דִּבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, שֶׁאִם אֲנִי קוֹרֵא הִרְגוּ כָּל זָכָר בַּטָּף וְכָל אִשָּׁה יֹדַעַת אִישׁ וְכֹל הַטַּף בַּנָּשִׁים וְגוֹ׳, אֵינִי יוֹדֵעַ אִם לַהֲרֹג עִם הַזְּכָרִים אוֹ לְהַחֲיוֹת עִם הַטַּף, לְכָךְ נֶאֱמַר הָרֹגוּ:

י״ח **וְכֹל ׀ הַטַּף בַּנָּשִׁים אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּ מִשְׁכַּב זָכָר הַחֲיוּ לָכֶם:**

י״ט **וְאַתֶּם חֳנוּ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה שִׁבְעַת יָמִים כֹּל הֹרֵג נָפֶשׁ וְכֹל | נֹגֵעַ בֶּחָלָל תִּתְחַטְּאוּ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי ׀ וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי אַתֶּם וּשְׁבִיכֶם:**

מחוץ למחנה. שֶׁלֹּא יִכָּנְסוּ לָעֲזָרָה:

כל הרג נפש. ר׳ מֵאִיר אוֹמֵר בְּהוֹרֵג בְּדָבָר הַמְקֻבָּל טֻמְאָה הַכָּתוּב מְדַבֵּר, וְלִמְּדָךְ הַכָּתוּב שֶׁהַכְּלִי מְטַמֵּא אָדָם בְּחִבּוּרֵי הַמֵּת כְּאִלּוּ נוֹגֵעַ בַּמֵּת עַצְמוֹ, אוֹ יָכוֹל אֲפִלּוּ זָרָק בּוֹ חֵץ וַהֲרָגוֹ? תַּלְמוּד לוֹמַר **וכל נגע בחלל**, הִקִּישׁ הוֹרֵג לְנוֹגֵעַ, מַה נוֹגֵעַ עַל יְדֵי חִבּוּרוֹ, אַף הוֹרֵג עַ״יְ חִבּוּרוֹ (ספרי במדבר י״ט):

תתחטאו. בְּמֵי נִדָּה כְּדִין שְׁאָר טְמֵאֵי מֵתִים, שֶׁאַף לְדִבְרֵי הָאוֹמְרִים קִבְרֵי גוֹיִם אֵינָם מְטַמְּאִין בְּאֹהֶל, שֶׁנֶּאֱמַר (יחזקאל ל״ד) ״וְאַתֶּן צֹאנִי צֹאן מַרְעִיתִי אָדָם אַתֶּם״ — אַתֶּם קְרוּיִם אָדָם — מוֹדֶה הוּא שֶׁהַגּוֹיִם מְטַמְּאִים בְּמַגָּע וּבְמַשָּׂא, שֶׁלֹּא נֶאֱמַר אָדָם אֶלָּא אֵצֶל טֻמְאַת אָהֳלוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר ״אָדָם כִּי יָמוּת בְּאֹהֶל״ (במדבר י״ט):

אתם ושביכם. לֹא שֶׁהַגּוֹיִם מְקֻבָּלִין טֻמְאָה וּצְרִיכִין הַזָּאָה, אֶלָּא מָה אַתֶּם בְּנֵי בְרִית, אַף שִׁבְיכֶם כְּשֶׁיָּבְאוּ לַבְּרִית וְיִטָּמְאוּ, צְרִיכִין הַזָּאָה (ספרי):

כ׳ **וְכָל־בֶּגֶד וְכָל־כְּלִי־עוֹר וְכָל־מַעֲשֵׂה עִזִּים וְכָל־כְּלִי־עֵץ תִּתְחַטָּאוּ: {ס}**

וכל מעשה עזים. לְהָבִיא כְּלֵי הַקְּרָנַיִם וְהַטְּלָפַיִם וְהָעֲצָמוֹת (חולין כ״ה):

כ״א **וַיֹּאמֶר אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן ׀ אֶל־אַנְשֵׁי הַצָּבָא הַבָּאִים לַמִּלְחָמָה זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה:**

ויאמר אלעזר הכהן וגו׳. לְפִי שֶׁבָּא מֹשֶׁה לְכְלַל כַּעַס בָּא לְכְלַל טָעוּת, שֶׁנִּתְעַלְּמוּ מִמֶּנּוּ הִלְכוֹת גְּעוּלֵי גוֹיִם, וְכֵן אַתָּה מוֹצֵא בַּשְּׁמִינִי לַמִּלּוּאִים, שֶׁנֶּאֱמַר ״וַיִּקְצֹף עַל אֶלְעָזָר וְעַל אִיתָמָר״ (ויקרא י׳) — בָּא לְכְלַל כַּעַס בָּא לְכְלַל טָעוּת, וְכֵן בְּשִׁמְעוֹ נָא הַמּוֹרִים (במדבר כ׳) ״וַיִּזְּ אֶת הַסֶּלַע״ — עַל יְדֵי הַכַּעַס טָעָה (ספרי; פסחים ס״ו):

אשר צוה ה׳ וגו׳. תֶּלָה הַהוֹרָאָה בְּרִבּוֹ (עי׳ ספרי):

כ״ב **אַךְ אֶת־הַזָּהָב וְאֶת־הַכֶּסֶף אֶת־הַנְּחֹשֶׁת ׀ אֶת־הַבַּרְזֶל אֶת־הַבְּדִיל וְאֶת־הָעֹפָרֶת:**

אך את הזהב וגו׳. אַע״פִּ שֶׁלֹּא הִזְהִיר לָכֶם מֹשֶׁה אֶלָּא עַל הִלְכוֹת טֻמְאָה, עוֹד יֵשׁ לְהַזְהִיר לָכֶם עַל הִלְכוֹת גְּעוּל, וְ״אַךְ״ לְשׁוֹן מְעוּט, כְּלוֹמַר מְמֻעָטִין אַתֶּם מִלְּהִשְׁתַּמֵּשׁ בַּכֵּלִים אֲפִלּוּ לְאַחַר טָהֳרָתָן מִטֻּמְאַת הַמֵּת עַד שֶׁיִּטָּהֲרוּ מִבְּלִיעַת אִסּוּר נְבֵלוֹת; וְרַבּוֹתֵינוּ אָמְרוּ, **אך את הזהב** לוֹמַר, שֶׁצָּרִיךְ לְהַעֲבִיר חֲלוּדָה שֶׁלּוֹ קֹדֶם שֶׁיַּגְעִילֶנּוּ, וְזֶהוּ לְשׁוֹן **אך**, שֶׁלֹּא יְהֵא שָׁם חֲלוּדָה אַךְ הַמַּתֶּכֶת יִהְיֶה כְּמוֹ שֶׁהוּא:

כ״ג **כָּל־דָּבָר אֲשֶׁר־יָבֹא בָאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בָאֵשׁ ׀ וְטָהֵר אַךְ בְּמֵי נִדָּה יִתְחַטָּא וְכֹל אֲשֶׁר לֹא־יָבֹא בָּאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בַמָּיִם:**

כל דבר אשר יבא באש. לְבַשֵּׁל בּוֹ כְּלוּם:

תעבירו באש. כְּדֶרֶךְ תַּשְׁמִישׁוֹ הַגְעָלָתוֹ — מִי שֶׁתַּשְׁמִישׁוֹ עַל יְדֵי חַמִּין יַגְעִילֶנּוּ בְּחַמִּין, וּמִי שֶׁתַּשְׁמִישׁוֹ עַ״י צְלִי, כְּגוֹן הַשְׁפּוּד וְהָאַסְכְּלָה, יְלַבְּנוֹ בָּאוּר (עבודה זרה ע״ד):

אך במי נדה יתחטא. לְפִי פְּשׁוּטוֹ חִטּוּי זֶה לְטַהֲרוֹ מִטֻּמְאַת מֵת, אָמַר לָהֶם צְרִיכִין הַכֵּלִים גִּעוּל לְטַהֲרָם מִן הָאָסוּר וְחִטּוּי לְטַהֲרָן מִן הַטֻּמְאָה; וְרַבּוֹתֵינוּ דָּרְשׁוּ מִכָּאן שֶׁאַף לְהַכְשִׁירָן מִן הָאָסוּר הִטְעִין טְבִילָה לִכְלֵי מַתָּכוֹת, וּמֵי נִדָּה הַכְּתוּבִין כָּאן דָּרְשׁוּ מַיִם הָרְאוּיִם לִטְבֹּל בָּהֶם נִדָּה, וְכַמָּה הֵם? אַרְבָּעִים סְאָה (שם ע״ה):

וכל אשר לא יבא באש. כָּל דָּבָר שֶׁאֵין תַּשְׁמִישׁוֹ עַל יְדֵי הָאוּר, כְּגוֹן כּוֹסוֹת וּצְלוֹחִיּוֹת שֶׁתַּשְׁמִישָׁן בְּצוֹנֵן וְלֹא בָלָעוּ אִסּוּר:

תעבירו במים. מַטְבִּילָן וְדַיּוֹ, וְדַוְקָא כְּלֵי מַתָּכוֹת:

כ״ד וְכִבַּסְתֶּם בִּגְדֵיכֶם בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וּטְהַרְתֶּם וְאַחַר תָּבֹאוּ אֶל־הַמַּחֲנֶה׃ {ס}

אל המחנה. לְמַחֲנֵה שְׁכִינָה, שֶׁאֵין טְמֵא מֵת טָעוּן שִׁלּוּחַ מִמַּחֲנֵה לְוִיָּה וּמִמַּחֲנֵה יִשְׂרָאֵל:

כ״ה וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר׃

כ״ו שָׂא אֶת רֹאשׁ מַלְקוֹחַ הַשְּׁבִי בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה אַתָּה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְרָאשֵׁי אָבוֹת הָעֵדָה׃

שא את ראש. קַח אֶת הַחֶשְׁבּוֹן:

כ״ז וְחָצִיתָ אֶת־הַמַּלְקוֹחַ בֵּין תֹּפְשֵׂי הַמִּלְחָמָה הַיֹּצְאִים לַצָּבָא וּבֵין כָּל־הָעֵדָה׃

וחצית את המלקוח בין תפשי המלחמה וגו׳. חֲצִיוֹ לָאֵלּוּ וְחֲצִיוֹ לָאֵלּוּ:

כ״ח וַהֲרֵמֹתָ מֶכֶס לַיהוָה מֵאֵת אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה הַיֹּצְאִים לַצָּבָא אֶחָד נֶפֶשׁ מֵחֲמֵשׁ הַמֵּאוֹת מִן־הָאָדָם וּמִן־הַבָּקָר וּמִן־הַחֲמֹרִים וּמִן־הַצֹּאן׃

כ״ט מִמַּחֲצִיתָם תִּקָּחוּ וְנָתַתָּה לְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן תְּרוּמַת יְהוָה׃

ל׳ וּמִמַּחֲצִת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל תִּקַּח | אֶחָד ׀ אָחֻז מִן־הַחֲמִשִּׁים מִן־הָאָדָם מִן־הַבָּקָר מִן־הַחֲמֹרִים וּמִן־הַצֹּאן מִכָּל־הַבְּהֵמָה וְנָתַתָּה אֹתָם׀ לַלְוִיִּם שֹׁמְרֵי מִשְׁמֶרֶת מִשְׁכַּן יְהוָה׃

ל״א וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃

ל״ב וַיְהִי׀ הַמַּלְקוֹחַ יֶתֶר הַבַּז אֲשֶׁר בָּזְזוּ עַם הַצָּבָא צֹאן שֵׁשׁ־מֵאוֹת אֶלֶף וְשִׁבְעִים אֶלֶף וַחֲמֵשֶׁת אֲלָפִים׃

ויהי המלקוח יתר הבז. לְפִי שֶׁלֹּא נִצְטַוּוּ לְהָרִים מֶכֶס מִן הַמִּטַּלְטְלִין אֶלָּא מִן הַמַּלְקוֹחַ, כָּתַב אֶת הַלָּשׁוֹן הַזֶּה **ויהי המלקוח**, שֶׁבָּא לִכְלַל חֲלָקָה וְלִכְלַל מֶכֶס, שֶׁהָיָה עוֹדֵף עַל בַּז הַמִּטַּלְטְלִין **אשר בזזו עם הצבא איש לו** וְלֹא בָא לִכְלַל חֲלָקָה — מִסְפַּר הַצֹּאן וְגוֹ׳:

ל״ג וּבָקָר שְׁנַיִם וְשִׁבְעִים אָלֶף׃

ל״ד וַחֲמֹרִים אֶחָד וְשִׁשִּׁים אָלֶף׃

ל״ה וְנֶפֶשׁ אָדָם מִן־הַנָּשִׁים אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּ מִשְׁכַּב זָכָר כָּל־נֶפֶשׁ שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים אָלֶף׃

ל״ו וַתְּהִי֨ הַמֶּחֱצָה֜ חֵ֣לֶק הַיֹּצְאִ֗ים בַּצָּבָא֙ מִסְפַּ֣ר הַצֹּ֔אן שְׁלֹשׁ־מֵא֥וֹת אֶ֖לֶף וּשְׁלֹשִׁ֣ים אָ֑לֶף וְשִׁבְעַ֥ת אֲלָפִֽים וַחֲמֵ֥שׁ מֵאֽוֹת׃

ל״ז וַיְהִי֙ הַמֶּ֣כֶס לַיהוָ֔ה מִן־הַצֹּ֕אן שֵׁ֥שׁ מֵא֖וֹת חָמֵ֣שׁ וְשִׁבְעִֽים׃

ל״ח וְהַבָּקָר֙ שִׁשָּׁ֣ה וּשְׁלֹשִׁ֔ים אָ֖לֶף וּמִכְסָ֑ם לַיהוָ֖ה שְׁנַ֥יִם וְשִׁבְעִֽים׃

ל״ט וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת וּמִכְסָם לַיהוָה אָתַד וְשִׁשִּׁים׃

מ׳ וְנַפְשׁ אָדָם שִׁשָּׁה עָשָׂר אָלֶף וּמִכְסָם לַיהוָה שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים נָפֶשׁ׃

מ״א וַיִּתֵּן מֹשֶׁה אֶת־מֶכֶס תְּרוּמַת יְהוָה לְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃

מ״ב וּמִמַּחֲצִית בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר חָצָה מֹשֶׁה מִן־הָאֲנָשִׁים הַצֹּבְאִים׃

> **וממחצית בני ישראל אשר חצה משה.** לָעֵדָה, וְהוֹצִיאָהּ לָהֶם **מן האנשים הצבאים**׃

מ״ג וַתְּהִי מֶחֱצַת הָעֵדָה מִן־הַצֹּאן שְׁלֹשׁ־מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁלֹשִׁים אָלֶף שִׁבְעַת אֲלָפִים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת׃

> **ותהי מחצת העדה.** כָּךְ וְכָךְ׃

מ״ד וּבָקָר שִׁשָּׁה וּשְׁלֹשִׁים אָלֶף׃

מ״ה וַחֲמֹרִים שְׁלֹשִׁים אֶלֶף וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת׃

מ״ו וְנֶפֶשׁ אָדָם שִׁשָּׁה עָשָׂר אָלֶף׃

מ״ז וַיִּקַּח מֹשֶׁה מִמַּחֲצַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הָאָחֻז אֶחָד מִן־הַחֲמִשִּׁים מִן־הָאָדָם וּמִן־הַבְּהֵמָה וַיִּתֵּן אֹתָם לַלְוִיִּם שֹׁמְרֵי מִשְׁמֶרֶת מִשְׁכַּן יְהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃

> **ויקח משה וגו׳.**

מ״ח וַיִּקְרְבוּ אֶל־מֹשֶׁה הַפְּקֻדִים אֲשֶׁר לְאַלְפֵי הַצָּבָא שָׂרֵי הָאֲלָפִים וְשָׂרֵי הַמֵּאוֹת׃

> **הפקדים.** הַמְמֻנִּים׃

מ״ט וַיֹּאמְרוּ אֶל־מֹשֶׁה עֲבָדֶיךָ נָשְׂאוּ אֶת־רֹאשׁ אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה אֲשֶׁר בְּיָדֵנוּ וְלֹא־נִפְקַד מִמֶּנּוּ אִישׁ׃

> **ולא נפקד.** לֹא נֶחְסַר, וְתַרְגּוּמוֹ ״לָא שְׁגָא״, אַף הוּא בִּלְשׁוֹן אֲרַמִּי חִסָּרוֹן, כְּמוֹ ״אָנֹכִי אֲחַטָּנָּה״ (בראשית ל״א) תַּרְגּוּמוֹ ״דַּהֲוַת שָׁגְיָא מִנְּיָנָא״, וְכֵן ״כִּי יִפָּקֵד מוֹשָׁבֶךָ״ (שמואל א כ׳) — יֶחְסַר מְקוֹם מוֹשָׁבְךָ, אִישׁ הָרָגִיל לֵישֵׁב שָׁם, וְכֵן ״וַיִּפָּקֵד מְקוֹם דָּוִד״ (שם) — נֶחְסַר מְקוֹמוֹ וְאֵין אִישׁ יוֹשֵׁב שָׁם׃

נ׳ וַנַּקְרֵב אֶת־קָרְבַּן יְהוָה אִישׁ אֲשֶׁר מָצָא כְלִי־זָהָב אֶצְעָדָה וְצָמִיד טַבַּעַת עָגִיל וְכוּמָז לְכַפֵּר עַל־נַפְשֹׁתֵינוּ לִפְנֵי יְהוָה׃

> **אצעדה.** אֵלּוּ צְמִידִים שֶׁל רֶגֶל׃
>
> **וצמיד.** שֶׁל יָד׃
>
> **עגיל.** נִזְמֵי אֹזֶן׃
>
> **וכומז.** דְּפוּס שֶׁל בֵּית הָרֶחֶם, לְכַפֵּר הִרְהוּר הַלֵּב שֶׁל בְּנוֹת מִדְיָן (שבת ס״ד)׃

נ״א וַיִּקַּח מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶת־הַזָּהָב מֵאִתָּם כֹּל כְּלִי מַעֲשֶׂה׃

נ״ב וַיְהִי | כָּל־זְהַב הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר הֵרִימוּ לַיהוָה שִׁשָּׁה עָשָׂר אֶלֶף שְׁבַע־מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים שֶׁקֶל מֵאֵת שָׂרֵי הָאֲלָפִים וּמֵאֵת שָׂרֵי הַמֵּאוֹת׃

נ״ג אַנְשֵׁי הַצָּבָא בָּזְזוּ אִישׁ לוֹ׃

נ״ד וַיִּקַּח מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶת־הַזָּהָב מֵאֵת שָׂרֵי הָאֲלָפִים וְהַמֵּאוֹת וַיָּבִאוּ אֹתוֹ אֶל־אֹהֶל מוֹעֵד זִכָּרוֹן לִבְנֵי־יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי יְהוָה׃ {פ}

פרק ל״ב

א׳ וּמִקְנֶה | רַב הָיָה לִבְנֵי רְאוּבֵן וְלִבְנֵי־גָד עָצוּם מְאֹד וַיִּרְאוּ אֶת־אֶרֶץ יַעְזֵר וְאֶת־אֶרֶץ גִּלְעָד וְהִנֵּה הַמָּקוֹם מְקוֹם מִקְנֶה׃

ב׳ וַיָּבֹאוּ בְנֵי־גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן וַיֹּאמְרוּ אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְאֶל־נְשִׂיאֵי הָעֵדָה לֵאמֹר׃

ג׳ עֲטָרוֹת וְדִיבֹן וְיַעְזֵר וְנִמְרָה וְחֶשְׁבּוֹן וְאֶלְעָלֵה וּשְׂבָם וּנְבוֹ וּבְעֹן׃

> **עטרות ודיבן וגו׳.** מֵאֶרֶץ סִיחוֹן וְעוֹג הָיוּ׃

ד׳ הָאָרֶץ אֲשֶׁר הִכָּה יְהוָה לִפְנֵי עֲדַת יִשְׂרָאֵל אֶרֶץ מִקְנֶה הִוא וְלַעֲבָדֶיךָ מִקְנֶה׃ {ס}

ה׳ וַיֹּאמְרוּ אִם־מָצָאנוּ חֵן בְּעֵינֶיךָ יֻתַּן אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת לַעֲבָדֶיךָ לַאֲחֻזָּה אַל־תַּעֲבִרֵנוּ אֶת־הַיַּרְדֵּן׃

ו׳ וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לִבְנֵי־גָד וְלִבְנֵי רְאוּבֵן הַאֲחֵיכֶם יָבֹאוּ לַמִּלְחָמָה וְאַתֶּם תֵּשְׁבוּ פֹּה׃

> **האחיכם.** לְשׁוֹן תְּמִיהָה הוּא׃

ז׳ וְלָמָּה (תנואון) [תְנִיאוּן] אֶת־לֵב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵעֲבֹר אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נָתַן לָהֶם יְהוָה׃

> **ולמה תניאון.** תָּסִירוּ וְתַמְנִיעוּ לָכֶם מֵעֲבֹר, שֶׁיִּהְיוּ סְבוּרִים שֶׁאַתֶּם יְרֵאִים לַעֲבֹר מִפְּנֵי הַמִּלְחָמָה וְחֹזֶק הֶעָרִים וְהָעָם׃

ח׳ כֹּה עָשׂוּ אֲבֹתֵיכֶם בְּשָׁלְחִי אֹתָם מִקָּדֵשׁ בַּרְנֵעַ לִרְאוֹת אֶת־הָאָרֶץ׃

> **מקדש ברנע.** כְּךָ שְׁמָהּ, וּשְׁתֵּי קָדֵשׁ הָיוּ׃

ט׳ וַיַּעֲלוּ עַד־נַחַל אֶשְׁכּוֹל וַיִּרְאוּ אֶת־הָאָרֶץ וַיָּנִיאוּ אֶת־לֵב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְבִלְתִּי־בֹא אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נָתַן לָהֶם יְהוָה׃

י׳ וַיִּחַר־אַף יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּשָּׁבַע לֵאמֹר׃

י״א אִם־יִרְאוּ הָאֲנָשִׁים הָעֹלִים מִמִּצְרַיִם מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה אֶת הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב כִּי לֹא־מִלְאוּ אַחֲרָי׃

י״ב בִּלְתִּי כָּלֵב בֶּן־יְפֻנֶּה הַקְנִזִּי וִיהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן כִּי מִלְאוּ אַחֲרֵי יְהוָה׃

> **הקנזי.** חוֹרְגוֹ שֶׁל קְנַז הָיָה וְיָלְדָה לוֹ אִמּוֹ שֶׁל כָּלֵב אֶת עָתְנִיאֵל (סוטה י״א)׃

י״ג וַיִּחַר־אַף יְהוָה בְּיִשְׂרָאֵל וַיְנִעֵם בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה עַד־תֹּם כָּל־הַדּוֹר הָעֹשֶׂה הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה׃

> **וינעם.** וַיְטַלְטְלֵם, מִן ״נָע וָנָד״ (בראשית ד)׃

י״ד וְהִנֵּה קַמְתֶּם תַּחַת אֲבֹתֵיכֶם תַּרְבּוּת אַנְשִׁים חַטָּאִים לְסָפוֹת עוֹד עַל חֲרוֹן אַף־יְהוָה אֶל־יִשְׂרָאֵל׃

> **לספות.** כְּמוֹ ״סְפוּ שָׁנָה עַל שָׁנָה״ (ישעיהו כ״ט), ״עֹלוֹתֵיכֶם סְפוּ״ וְגוֹ׳ (ירמיהו ז׳), לְשׁוֹן תּוֹסֶפֶת׃

ט״ו כִּי תְשׁוּבֻן מֵאַחֲרָיו וְיָסַף עוֹד לְהַנִּיחַ בַּמִּדְבָּר וְשִׁחַתֶּם לְכָל־הָעָם הַזֶּה׃ {ס}

ט״ז וַיִּגְּשׁוּ אֵלָיו וַיֹּאמְרוּ גְּדֵרֹת צֹאן נִבְנֶה לְמִקְנֵנוּ פֹּה וְעָרִים לְטַפֵּנוּ׃

> **נבנה למקננו פה.** חָסִים הָיוּ עַל מָמוֹנָם יוֹתֵר מִבְּנֵיהֶם וּבְנוֹתֵיהֶם, שֶׁהִקְדִּימוּ מִקְנֵיהֶם לְטַפָּם. אָמַר לָהֶם מֹשֶׁה ״לֹא כֵן, עֲשׂוּ הָעִקָּר עִקָּר וְהַטָּפֵל טָפֵל, בְּנוּ לָכֶם תְּחִלָּה עָרִים לְטַפְּכֶם וְאַחַר כֵּן גְּדֵרוֹת לְצֹאנְכֶם״ (תנחומא)׃

י״ז וַאֲנַחְנוּ נַחֲלֹץ חֲשִׁים לִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַד אֲשֶׁר אִם־הֲבִיאָנָם אֶל־מְקוֹמָם וְיָשַׁב טַפֵּנוּ בְּעָרֵי הַמִּבְצָר מִפְּנֵי יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ׃

ואנחנו נחלץ חשים. נִזְדַּיֵּן מְהִירִים, כְּמוֹ ״מַהֵר שָׁלָל חָשׁ בַּז״ (ישעיהו ח׳), ״יְמַהֵר יָחִישָׁה״ (שם ה׳)׃

לפני בני ישראל. בְּרָאשֵׁי גְּיָסוֹת, מִתּוֹךְ שֶׁגִּבּוֹרִים הָיוּ, שֶׁכֵּן נֶאֱמַר בְּגָד (דברים ל״ג) ״וְטָרַף זְרוֹעַ אַף קָדְקֹד״; וְאַף מֹשֶׁה חָזַר וּפֵרֵשׁ לָהֶם בְּאֵלֶּה הַדְּבָרִים (דברים ג׳) ״וַאֲצַו אֶתְכֶם בָּעֵת הַהִוא וְגוֹ׳ חֲלוּצִים תַּעַבְרוּ לִפְנֵי אֲחֵיכֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל בְּנֵי חָיִל״, וּבִירִיחוֹ כְּתִיב (יהושע ו׳) ״וְהֶחָלוּץ עוֹבֵר (הֹלֵךְ) לִפְנֵיהֶם״ — זֶה רְאוּבֵן וְגָד שֶׁקִּיְּמוּ תְּנָאָם׃

וישב טפנו. בְּעוֹדֵנוּ אֵצֶל אַחֵינוּ׃

בערי המבצר. שֶׁנִּבְנָה עַכְשָׁו׃

י״ח לֹא נָשׁוּב אֶל־בָּתֵּינוּ עַד הִתְנַחֵל׀ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ נַחֲלָתוֹ׃

י״ט כִּי לֹא נִנְחַל׀ אִתָּם מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן וָהָלְאָה כִּי בָאָה נַחֲלָתֵנוּ אֵלֵינוּ מֵעֵבֶר הַיַּרְדֵּן מִזְרָחָה׃ {פ}

מעבר לירדן והלאה. בְּעֵבֶר הַמַּעֲרָבִי׃

כי באה נחלתנו. כְּבָר קִבַּלְנוּהָ בְּעֵבֶר הַמִּזְרָחִי׃

כ׳ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם׀ מֹשֶׁה אִם־תַּעֲשׂוּן אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה אִם־תֵּחָלְצוּ לִפְנֵי יְהוָה לַמִּלְחָמָה׃

כ״א וְעָבַר לָכֶם כָּל־חָלוּץ אֶת־הַיַּרְדֵּן לִפְנֵי יְהוָה עַד הוֹרִישׁוֹ אֶת־אֹיְבָיו מִפָּנָיו׃

כ״ב וְנִכְבְּשָׁה הָאָרֶץ לִפְנֵי יְהוָה׀ וַאֲחַר תָּשֻׁבוּ וְהְיִיתֶם נְקִיִּם מֵיְהוָה וּמִיִּשְׂרָאֵל וְהָיְתָה הָאָרֶץ הַזֹּאת לָכֶם לַאֲחֻזָּה לִפְנֵי יְהוָה׃

כ״ג וְאִם־לֹא תַעֲשׂוּן כֵּן הִנֵּה חֲטָאתֶם לַיהוָה וּדְעוּ׀ חַטַּאתְכֶם אֲשֶׁר תִּמְצָא אֶתְכֶם׃

כ״ד בְּנוּ־לָכֶם עָרִים׀ לְטַפְּכֶם וּגְדֵרֹת לְצֹנַאכֶם וְהַיֹּצֵא מִפִּיכֶם תַּעֲשׂוּ׃

לצנאכם. תֵּבָה זוֹ מְגוְרֶרֶת ״צֹנָה וַאֲלָפִים כֻּלָּם״ (תהלים ח׳) שֶׁאֵין בּוֹ אֶלֶ״ף מַפְסִיק בֵּין נוּ״ן לַצָּד״י, וְאֶלֶ״ף שֶׁבָּא כָּאן אַחַר הַנּוּ״ן בִּמְקוֹם הֵ״א שֶׁל צֹנָה הוּא; מִיסוֹדוֹ שֶׁל רַ׳ מֹשֶׁה הַדַּרְשָׁן לָמַדְתִּי כֵּן׃

והיצא מפיכם תעשו. לְגָבוֹהַּ, שֶׁקִּבַּלְתֶּם עֲלֵיכֶם לַעֲבֹר לַמִּלְחָמָה עַד כִּבּוּשׁ וְחִלּוּק, שֶׁמֹּשֶׁה לֹא בִקֵּשׁ מֵהֶם אֶלָּא ״וְנִכְבְּשָׁה ... וְאַחַר תָּשׁוּבוּ״ וְהֵם קִבְּלוּ עֲלֵיהֶם ״עַד הִתְנַחֵל״, הֲרֵי הוֹסִיפוּ לְהִתְעַכֵּב שֶׁבַע שֶׁחָלְקוּ, וְכֵן עָשׂוּ׃

כ״ה וַיֹּאמֶר בְּנֵי־גָד׀ וּבְנֵי רְאוּבֵן אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר עֲבָדֶיךָ יַעֲשׂוּ כַּאֲשֶׁר אֲדֹנִי מְצַוֶּה׃

ויאמר בני גד. כֻּלָּם כְּאִישׁ אֶחָד׃

כ״ו טַפֵּנוּ נָשֵׁינוּ מִקְנֵנוּ וְכָל־בְּהֶמְתֵּנוּ יִהְיוּ־שָׁם בְּעָרֵי הַגִּלְעָד׃

כ״ז וַעֲבָדֶיךָ יַעַבְרוּ כָּל־חֲלוּץ צָבָא לִפְנֵי יְהוָה לַמִּלְחָמָה כַּאֲשֶׁר אֲדֹנִי דֹבֵר׃

כ״ח וַיְצַו לָהֶם׀ מֹשֶׁה אֶת אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְאֶת יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן וְאֶת־רָאשֵׁי אֲבוֹת הַמַּטּוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל׃

ויצו להם. כְּמוֹ עֲלֵיהֶם, וְעַל תְּנָאָם מִנָּה אֶלְעָזָר וִיהוֹשֻׁעַ, כְּמוֹ ״ה׳ יִלָּחֵם לָכֶם״ (שמות י״ד)׃

כ״ט וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם אִם־יַעַבְרוּ בְנֵי־גָד וּבְנֵי־רְאוּבֵן ׀ אִתְּכֶם אֶת־הַיַּרְדֵּן כָּל־חָלוּץ לַמִּלְחָמָה׀ לִפְנֵי יְהוָה וְנִכְבְּשָׁה הָאָרֶץ לִפְנֵיכֶם וּנְתַתֶּם לָהֶם אֶת־אֶרֶץ הַגִּלְעָד לַאֲחֻזָּה׃

ל׳ וְאִם־לֹא יַעַבְרוּ חֲלוּצִים אִתְּכֶם וְנֶאֶחֲזוּ בְתֹכְכֶם בְּאֶרֶץ כְּנָעַן׃

ל״א וַיַּעֲנוּ בְנֵי־גָד וּבְנֵי רְאוּבֵן לֵאמֹר אֵת אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֶל־עֲבָדֶיךָ כֵּן נַעֲשֶׂה׃

ל״ב נַחְנוּ נַעֲבֹר חֲלוּצִים לִפְנֵי יְהוָה אֶרֶץ כְּנָעַן וְאִתָּנוּ אֲחֻזַּת נַחֲלָתֵנוּ מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן׃

ואתנו אחזת נחלתנו. כְּלוֹמַר בְּיָדֵינוּ וּבִרְשׁוּתֵנוּ תִּהְיֶה אֲחֻזַּת נַחֲלָתֵנוּ מֵעֵבֶר הַזֶּה׃

ל״ג וַיִּתֵּן לָהֶם ׀ מֹשֶׁה לִבְנֵי־גָד וְלִבְנֵי רְאוּבֵן וְלַחֲצִי ׀ שֵׁבֶט מְנַשֶּׁה בֶּן־יוֹסֵף אֶת־מַמְלְכֻת סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי וְאֶת־מַמְלְכֻת עוֹג מֶלֶךְ הַבָּשָׁן הָאָרֶץ לְעָרֶיהָ׀ בִּגְבֻלֹת עָרֵי הָאָרֶץ סָבִיב׃

ל״ד וַיִּבְנוּ בְנֵי־גָד אֶת־דִּיבֹן וְאֶת־עֲטָרֹת וְאֶת עֲרֹעֵר׃

ל״ה וְאֶת־עֲטְרֹת שׁוֹפָן וְאֶת־יַעְזֵר וְיָגְבְּהָה׃

ל״ו וְאֶת־בֵּית נִמְרָה וְאֶת־בֵּית הָרָן עָרֵי מִבְצָר וְגִדְרֹת צֹאן׃

ערי מבצר וגדרת צאן. זֶה סוֹף פָּסוּק מוּסָב עַל תְּחִלַּת הָעִנְיָן — וַיִּבְנוּ בְנֵי גָד אֶת הֶעָרִים הַלָּלוּ לִהְיוֹת עָרֵי מִבְצָר וְגִדְרוֹת צֹאן׃

ל״ז וּבְנֵי רְאוּבֵן בָּנוּ אֶת־חֶשְׁבּוֹן וְאֶת־אֶלְעָלָא וְאֶת קִרְיָתָיִם׃

ל״ח וְאֶת־נְבוֹ וְאֶת־בַּעַל מְעוֹן מוּסַפַּת שֵׁם וְאֶת־שִׂבְמָה וַיִּקְרְאוּ בְשֵׁמֹת אֶת־שְׁמוֹת הֶעָרִים אֲשֶׁר בָּנוּ׃

ואת נבו ואת בעל מעון מוסבת שם. נְבוֹ וּבַעַל מְעוֹן שְׁמוֹת עָ״ן הֵם, וְהָיוּ הָאֱמוֹרִיִּים קוֹרִים עָרֵיהֶם עַל שֵׁם עָ״ן שֶׁלָּהֶם, וּבְנֵי רְאוּבֵן הֵסַבּוּ אֶת שְׁמָם לְשֵׁמוֹת אֲחֵרִים, וְזֶהוּ **מוסבת שם** — נְבוֹ וּבַעַל מְעוֹן מוּסַבּוֹת לְשֵׁם אַחֵר׃

ואת שבמה. בָּנוּ שִׂבְמָה, וְהִיא שִׂבְּמָה הָאֲמוּרָה לְמַעְלָה׃

ל״ט וַיֵּלְכוּ בְּנֵי מָכִיר בֶּן־מְנַשֶּׁה גִּלְעָדָה וַיִּלְכְּדָהּ וַיּוֹרֶשׁ אֶת־הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר־בָּהּ׃

ויורש. כְּתַרְגּוּמוֹ ״וְתָרִיךְ״, שֶׁתִּבֵּת ריש מְשַׁמֶּשֶׁת שְׁתֵּי מַחֲלָקוֹת, לְשׁוֹן יְרֻשָּׁה וּלְשׁוֹן הוֹרָשָׁה שֶׁהוּא טֵרוּד וְתָרוּךְ׃

מ׳ וַיִּתֵּן מֹשֶׁה֮ אֶת־הַגִּלְעָד֒ לְמָכִיר בֶּן־מְנַשֶּׁה וַיֵּשֶׁב בָּהּ׃

מ״א וְיָאִיר בֶּן־מְנַשֶּׁה֮ הָלַךְ֒ וַיִּלְכֹּד אֶת־חַוֹּתֵיהֶם וַיִּקְרָא אֹתָן֒ חַוֹּת יָאִיר׃

חוותיהם. כַּפָּרָנֵיהוֹן׃

ויקרא אתהן חות יאיר. לְפִי שֶׁלֹּא הָיוּ לוֹ בָּנִים קָרָאָתָם בִּשְׁמוֹ לְזִכָּרוֹן׃

מ״ב וְנֹבַח הָלַךְ֒ וַיִּלְכֹּד אֶת־קְנָת וְאֶת־בְּנֹתֶיהָ֒ וַיִּקְרָא לָהּ֙ נֹבַח֙ בִּשְׁמֹו׃ {פ}

ויקרא לה נבח. ״לָהּ״ אֵינוֹ מַפִּיק ה״א, וְרָאִיתִי בִּיסוֹדוֹ שֶׁל ר׳ מֹשֶׁה הַדַּרְשָׁן לְפִי שֶׁלֹּא נִתְקַיֵּם לָהּ שֵׁם זֶה לְפִיכָךְ הוּא רָפֶה, שֶׁמַּשְׁמָעוּת מִדְרָשׁוֹ כְּמוֹ לֹא; וּתְמַהֲנִי מַה יִּדְרֹשׁ בִּשְׁתֵּי תֵבוֹת הַדּוֹמוֹת לָהּ ״וַיֹּאמֶר לָהּ בֹּעַז״ (רות ב׳), ״לִבְנוֹת לָהּ בַּיִת״ (זכריה ה׳)׃